

**DOĞAL AFET
ÖNLENEBİLİR**

DOĞAL AFET EL KİTABI

DEPREM, YANGIN, SEL

Nedir, Nasıl Korunuruz, Neler Yapmalıyız?

AFET BİLİNCİ VE ÖNLEMLER EL KİTABI

DEPREM, YANGIN, SEL

Nedir, Nasıl Korunuruz, Neler Yapmalıyız?

Bu kitapçık doğal afetlerde kaybınızı en aza indirecek ve hayat kurtaracak önlem ve bilgiler ile doğal afetten etkilenen üyelerimizin daha sonra mali ve hukuki yönden karşılaşılabilecekleri olası zorlukların asgariye indirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

DOĞAL AFET ÇANTANIZI HAZIRLAYIN!

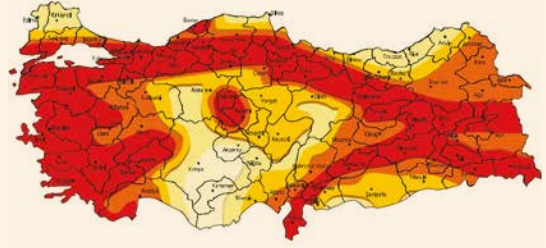
Afet sonrasında vakit kaybetmeden alıp çıkabileceğiniz bir “Doğal Afet Çantası” oluşturun, bu çanta afetlerden sonraki zorlu birkaç günde yaşamınızı kolaylaştıracak.

- İçme Suyu
- Dayanıklı Yiyecek
- İlk Yardım Seti
- Battaniye
- Yedek Giysi
- Pilli Radyo
- Yedek Pil
- El Feneri
- Döğük Kibrit/Çakmak
- İlaçlarınız
- Nakit Para
- Kalem-Kağıt
- Bebekler için mama, bebek bezi, biberon
- Pasaport ve Doktor Kayıtları
- Değerli Eşyaların Listesi
- Önemli Telefon Numaraları
- Sigorta Poliçeleri, Kontratlar

DEPREM

- Depremi Ne Olduğunu Bilin
- Türkiye’de Deprem Riski Altında Olan Yerler
- Depremi Şiddeti Nasıl Ölçölür?
- Depreme Karşı Önleminizi Önceden Alın
- Deprem Anında Yapmanız Gerekenler
- Deprem Sonrasında Yapmanız Gerekenler

RISK DERECELERİ

DEPREMİN SINIFI

Orta	5.0 - 5.9
Şiddetli	6.0 - 6.9
Büyük	7.0 - 7.9
Çok Büyük	8.0 - 8.9

Depremi Ne Olduğunu Bilin

Yer kabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak yeryüzünü sarsma olayına “deprem” denir. Deprem, toprak üzerindeki yapıları yıkıp can kaybına uğratabilecek kadar yıkıcı olabilir.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde “deprem erken uyarı sistemi” kullanılmaktadır ve depremin merkez üssüne olan uzaklığa bağlı olarak uyarı süresi 1 dakikaya kadar çıkmaktadır. Olası bir Marmara depreminde fay hattına olan uzaklık göz önüne alındığında, erken uyarı sistemiyle kazanabileceğimiz süre ortalama 8 saniyedir.

Ancak ne yazık ki Türkiye’de henüz aktif bir “Deprem Erken Uyarı Sistemi” yoktur.

Depremi Şiddeti Nasıl Ölçülür?

Yeryüzünde meydana gelen depremlerin şiddeti genellikle Richter ölçeklerine göre tespit edilir. Bu ölçek 1935 yılında Kaliforniya Üniversitesi’nden Charles Richter tarafından geliştirilmiştir. Richter ölçeği 10 derecedir.

Bugüne kadar, Richter ölçeğine göre tespit edilen en şiddetli sarsıntı 1960 yılında Şili’de 9,5 şiddetinde olmuştur. Depremlerin büyüklükleri kadar süreleri de verdikleri zarar miktarını etkilemektedir.

Türkiye’de Deprem Riski Altında Olan Yerler

Yurdumuzun %95’i önemli fay hatları üzerinde olduğundan deprem riski altındadır. Bu hatların en büyüğü olan Kuzey Anadolu Fay Hattı, dünyanın en aktif ve önemli kırık hatları arasında yer alır. Doğuda Karlıova ile batıda Mudurnu Vadisi arasında bir yay gibi uzanır. Uzunluğu yaklaşık 1.200 km’dir, genişliği ise 100 metre ile 10 km arasında değişir.

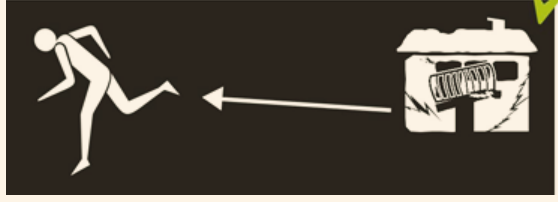
Siz de Türkiye Deprem Haritasına bakarak, bölgenizin kaçınıcı dereceden deprem riski alanında olduğunu görebilirsiniz

Depreme Hazırlıklı Olun

1. Deprem esnasında tavan ağırlığı veya mobilyalar, üzerine düştüğü yatak, kanepeler, sandıklar, çamaşır makinesi gibi sert ve sağlam nesnelerin yanında bir boşluk bırakır, bu alan hayatınızı kurtarabilir. Evinizdeki emniyetli noktaları belirleyin.
2. Binanızın inşaat standartlarına uygun yapı olup olmadığını kontrol ettirin.
3. Depremi ailenizle konuşun, planlama yapın. Depremi ne olduğunu anlamak özellikle çocuklarda konuyla ilgili panik ve korkunun azalmasını sağlayacaktır.
4. Yüksek ve ağır mobilyaları, beyaz eşyaları duvara sabitleyin.
5. Yangın ve gaz zehirlenmelerine karşı sobanızı ve borularınızı sabitleyin.
6. Deprem sonrası olası kayıplarınızı güvence altına almak için işyerinizi, evinizi ve eşyalarınızı, hatta ailenizi sigorta ettirin.

Deprem Anında Yapmanız Gerekenler

1. Deprem anında yatak, kanepeler, sandıklar, çamaşır makinesi gibi sert ve güçlü cisimlerin yanında (altında değil) bükülerek yatın, ellerinizle kafanızı koruyun ve ayaklarınızı karnınıza çekin.
2. Dışarı çıkmaya çalışmayın. Sarsıntı durana ve emniyetli olduğuna karar verene kadar içeride kalın.
3. Pencerelerden uzak durun, balkon ve çatılara çıkmayın.
4. Soba, şömine, ocak ve ateş kaynaklarını ilk fırsatta söndürün.
5. Okuldaysanız sıraların yanına (altında değil) bükülerek yatın, ellerinizle kafanızı koruyun ve ayaklarınızı karnınıza çekin.
6. Eğer dışarıdaysanız binalardan, ağaçlardan, elektrik direk ve tellerinden uzak durun.

DEPREM SONRASINDA YAPMANIZ GEREKENLER

1. Artçı depremleri bekleyin. Artçı depremleri her hissettiğinizde yatın, tutun ve kendinizi koruyun.
2. Hasar görmüş binalardan uzak durun. Yetkililer bir tehlike olmadığını söyleyene kadar evinize girmeyin.
3. Acil durum haricinde telefonları kullanmayın.
4. Bina içlerinde sigara içmeyin. Kapalı mekanlarda sigara içmek yangına neden olabilir.
5. Eğer herhangi bir gaz kokusu alıyor veya kaçak olduğuna dair herhangi bir ses duyuyorsanız bir pencere açın ve hızlı bir şekilde bulunduğunuz yeri terk edin. Mümkünse bina dışındaki ana gaz vanasını kapatın.
6. Elektrik sisteminde herhangi bir kıvılcım veya uçları açığa çıkmış, kopmuş elektrik kabloları görürseniz hemen ana sigorta kutusundan sigortayı kapayın.
7. Sigorta amacıyla evinizin ve içindeki eşyaların fotoğrafını çekin.

Yat, Tutun, Korun!

Bu 3 kuralı unutmayın, deprem anında sizi yıkıntılardan koruyacak büyük ve sağlam bir eşyanın yanına yatın, tutunun ve bacaklarınızı karnınıza çekerek başınızı koruyun.

ENKAZ ALTINDA KALIRSANIZ

1. Sakin kalın.
2. Kibrit/çakmak yakmayın.
3. Gereksiz toz kaldırmayın.
4. Ağzınızı bir mendil ya da giysi parçasıyla örtün.
5. Enkaz altındaki diğer kazazedeler ile irtibat kurun.
6. Dışarı seslenin.
7. Duymuyorlarsa bağırmakta ısrar etmeyin, bir boru ya da duvara taş ya da metalle vurun.
8. Son çare olarak bağırın.

YANGIN

- Yangının Ne Olduğunu Bilin
- Yangına Karşı Önleminizi Önceden Alın
- Yangın Anında Yapmanız Gerekenler
- Yangın Sonrasında Yapmanız Gerekenler

Yangın
söndürücüyü yandaki
kurallara göre kullanın!

YANGININ NE OLDUĞUNU BİLİN

Yangın, kısa sürede büyük zarar veren, can ve mal kaybına yol açan bir afettir.

Ufacık bir kıvılcımla başlayan bir yangın, kısa sürede evleri, iş yerlerini, tarlalardaki ekinleri ya da bir ormanı yok edebilir.

Yanmanın kontrol dışı gerçekleşip önlenemeyen hali olan yangının gerçekleşmesi üç faktöre bağlıdır:

Isı, Yakıt, Oksijen.

**Müdahale edilmediği takdirde küçük bir alevin
bir odayı tamamen yakıp kül etmesi sadece 2 dakika sürer!**

DOĞAL AFET ÖNLENEBİLİR

YANGINA KARŞI ÖNLEMİNİZİ ÖNCEDEN ALIN

1. Evinizde veya işyerinizde mutlaka yangın tüpü bulunurun. Bir yangın tüpünü yaklaşık 20 TL'ye kolayca satın alabilirsiniz.
2. LPG ve doğalgaz kaçağını kibrit veya çakmak alevi ile kontrol etmeyin. Deterjanlı sünger ile kaçağı tespit edebilirsiniz.
3. Gaz kaçağı halinde vanayı kapatın ve bulunduğunuz yeri havalandırın.
4. Evden çıkarken prize takılı ütü, ısıtıcı vb. cihaz bırakmayın.
5. Yasaklanan yerlerde sigara içmeyin.
6. Plastik çöp kutuları içine kesinlikle sigara atmayın.
7. Yangın sonrası olası kayıplarınızı güvence altına almak için işyerinizi, evinizi ve eşyalarınızı, hatta ailenizi sigorta ettirin.
8. Orman, koru ve piknik yerlerinde yakılan ateşi iyice söndürmeden bırakmayın.
9. Bacanızı yılda 2 kez yetkili kişilere temizletin.
10. LPG tüplerini mutlaka servisine taktırın ve sabitleyin.

YANGIN ANINDA YAPMANIZ GEREKENLER

1. Varsa, yangın butonuna basarak alarm sistemini devreye sokun.
2. İtfaiye'yi (Tel:110) arayın.
3. Yangın yerini terk ederken kapı ve pencereleri kapatın.
4. Yangın her tarafı sarmış ve kaçış yolları dumanla kaplı ise, muhafazalı bir yere sığınıp kapıyı kapatarak, battaniye ve ıslak bezle kapı kenarlarından içeriye duman girişini önleyin. Mevcut imkanlarla çevredekilere haber verip kurtarılmayı bekleyin.
5. Yakıt ve elektrik yangınlarında kesinlikle su kullanmayın.
6. Dumanla dolu alanlarda eğilerek ilerleyin.
7. Yoğun duman bulunan yangın yerine uygun soluma aparatı takmadan kesinlikle girmeyin.
8. Kapalı kapılara elinizin tersiyle aşağıdan yukarıya doğru dokununuz. Eğer kapı sıcaksa ardında yangın vardır.
9. Evde meydana gelen küçük yangınlarda eğer yangın söndürücünüz yoksa suyla yangını etkisiz hale getirin veya kum, toprak, halı, kilim vb. malzemelerle yangının oksijenle temasını keserek yangını söndürün. Mum, yakıt veya elektrik kaynaklı küçük yangınlarda asla su kullanmayın, oksijen temasını keserek yangını söndürün.

YANGIN SONRASINDA YAPMANIZ GEREKENLER

1. Ateşin tamamen söndüğünden emin olun.
2. Yangının tekrar parlamasını önleyin.
3. Isıdan dolayı yeniden yangın çıkmasını önlemek için söndürmüş olduğunuz bölgeye su dökerek soğutma yapın.
4. Pencereleri açın doğal rüzgar esintisi ile çapraz havalandırma yaratarak dumanı temizleyin.

SEL

- Selin ne olduğunu bilin
- Sele karşı önleminizi önceden alın
- Sel anında yapmanız gerekenler
- Sel sonrasında yapmanız gerekenler

SELİN NE OLDUĞUNU BİLİN

Dünyada selden etkilenme ihtimali olmayan çok az yer vardır. Bir gün karşılaşabileceğinizi bilerek nasıl korunacağınızı öğrenin!

Sel, bir bölgede toprağı belirli bir süre için tamamen veya kısmen su altında bırakan; ani, büyük ve düzensiz su akıntılarına verilen isimdir.

Sel en çok nehir yataklarının taşması sonucu oluşur. Taşmalar ani ve kuvvetli yağışlar ya da kar erimesi nedeniyle gerçekleşir

Aracınızdayken sel içinde kalırsanız, hemen aracı kapatın ve yüksek bir yere çıkın. Suyun 30 cm. yükselmesi araç üzerinde 700 kiloluk itmeye neden olur. 60 cm.lik yükselme bir aracı sürüklemeye yeter.

SELE KARŞI ÖNLEMİNİZİ ÖNCEDEN ALIN

1. Sel riski büyük olan bir bölgede yaşıyorsanız hava durumu bilgilerini ve uyarılarını sürekli olarak takip edin.
2. Sel gerçekleşmeden önce aileniz veya çalışanlarınız için bir tahliye ve afet planı yapın.
3. Elektrikli cihazlarınızı yüksek yerlere koyun.
4. Temiz ve kapalı kaplarda içme suyu bulundurun.
5. Bir miktar konserve gıda depolayın.
6. Afetler için hazırladığınız Hayata Devam Çantanızı sel durumunda da kullanabilirsiniz.
7. Sel sonrası olası kayıplarınızı güvence altına almak için iş yerinizi, evinizi ve eşyalarınızı, hatta ailenizi sigorta ettirin.

Bunu Yapın!

SEL ANINDA YAPMANIZ GEREKENLER

1. Binadan içeri su girmesi ihtimali belirdiğinde elektrik tesisatını hemen kapatın.
2. Bulduğunuz kattaki su seviyesi dizlerinizin üzerine çıkarsa derhal üst katlara ya da daha güvenli bir yere çıkın.
3. Priz ve elektrikli cihazlardan kıvılcım çıkıyorsa, yangın ya da yapıyı tehdit eden bir durum varsa derhal evi tahliye edin.
4. Evin dışında bulunuyorsanız hemen yüksek bir yere çıkın.
5. Sel sularının içinde mümkün olduğunca yürümeyin, yüzmeyin ve araç kullanmayın.
6. Hızlı akan su üzerindeki köprülerden uzak durun.
7. Arabada bulunuyorsanız suyla kaplı yoldan gitmeye çalışmayın.

SEL SONRASINDA YAPMANIZ GEREKENLER

1. Kullanmadan önce içme suyunu en az 10 dakika fokurdarak kaynatın.
2. Gaz kokusu alırsanız veya bir yangın görürseniz elektrik sigortalarını kapatın.
3. Acil durum olmadıkça araçları kullanmayın.

Bel seviyesinden derin suya düşmeniz halinde veya düşmüş birine yardım etmeniz gerektiğinde:

Akarsu ile boğulmadan kenarlara yüzün.

Yüzme sırasında sırt üstü yatın, ayaklarınızı akıntı yönüne çevirin, elleriniz ile denge bulmaya çalışın.

Sizi su altına çekebilecek nesnelere karşılaşmanız ya da tutunarak dışarı çıkacak bir yer bulmanız halinde başınız önde yüzmeye başlayın.

Su içindeki insanların ip, sopa, dal veya ip bağladığınız yüzen malzemelerle kenara almaya çalışın. Kesinlikle suya girmeyin!

İLK YARDIM BİLGİLERİ

İlk yardım müdahalelerinde kazazedelerin mümkün olduğunca az hareket ettirilmesi gerekmektedir.

Etkin bir ilk yardım müdahalesinin bir gün sevdikleriniz için de gerekli olabileceğini unutmayın! Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlardan ilk yardım eğitimi alın ve aile bireylerinizi de bu yönde teşvik edin.

112 arandığında tam adresle birlikte olay yerinin yakın olduğu bilindik bir yer ismi de verilmelidir. Ayrıca, ihbarda bulunurken mümkün olduğunca net ve sakin konuşmaya çalışınız.

İlk yardım müdahalelerinde en önemli konulardan biri de olay yeri güvenliğidir. İlk yardım müdahalesi yapacak kişiler, öncelikle olay yerinde bir durum değerlendirmesi yapmalı ve ortamı emniyetli hale getirmelidirler.

Kalp masajı 0-1 yaş arası bebeklerde iki parmakla, 1-8 yaş arası çocuklarda tek elle ve yetişkin bireylerde iki el kullanarak yapılmalıdır.

İlk yardımın 3 temel unsuru; havayolu açıklığı, solunum ve dolaşımın değerlendirilmesidir. Bunlara aynı zamanda ilk yardımın "ABC"si de denilmektedir.

Dikkat! Eğitiminiz yoksa kesinlikle ciddi müdahaleleri kendiniz yapmayın, hemen yardım çağırın!

Solunum

Solunum güçlüğü çeken kişilerin başının altına yastık konulması en çok karşılaşılan yanlışlıklardan biridir. Yapılması gereken temel hareket; baş, boyun ve gövde ekseninin düz olacağı şekilde yatırılması ve baş-çene pozisyonunun verilmesidir.

Solunum yolunun tam tıkanmasının belirtileri; nefes alamama, konuşamama, yüzün morarması ve kazazedenin ellerini boyun bölgesine götürmesi şeklinde sıralanabilir.

Solunumu ve dolaşımı devam eden, buna karşın bilinci kapalı kazazedelere kesinlikle kalp masajı yapmayınız!

Temel yaşam desteği uygulanmadan önce, kazazedenin ağız içerisi kontrol edilmeli ve varsa hava yolunu tıkayabilecek yabancı cisimler çıkarılmalıdır.

Kanamalar

Dış kanamalarda kazazedenin durumunun değerlendirilmesinin hemen sonrasında kanayan bölge üzerine temiz bir bezle bastırılır ve mümkünse bu bölge kalp seviyesinden yukarı kaldırılır.

İç kanama şüphesi olan kazazedeleri mümkün olduğunca hareket ettirmemeye çalışın. Ayrıca bu kişilerin herhangi bir sıvı veya katı besin almasına da müsaade etmeyin.

Kanaması olan bir hastaya ilk yardım müdahalesi yaparken, aile bireylerinizden biri dahi olsa, kan yoluyla bulaşan hastalıkları düşünerek eldiven takmayı ihmal etmeyin.

Diğer Durumlar

Dış kanamalarda kazazedenin durumunun değerlendirilmesinin hemen sonrasında kanayan bölge üzerine temiz bir bezle bastırılır ve mümkünse bu bölge kalp seviyesinden yukarı kaldırılır.

İç kanama şüphesi olan kazazedeleri mümkün olduğunca hareket ettirmemeye çalışın. Ayrıca bu kişilerin herhangi bir sıvı veya katı besin almasına da müsaade etmeyin.

Kanaması olan bir hastaya ilk yardım müdahalesi yaparken, aile bireylerinizden biri dahi olsa, kan yoluyla bulaşan hastalıkları düşünerek eldiven takmayı ihmal etmeyin.

Baygınlıklar

Sara krizi sırasında; hastanın kendisini yaralamamasına dikkat edilmelidir. Ayrıca, kilitlenmiş çene açılmaya çalışılmamalıdır.

Şok durumu belirtileri: Baş dönmesi, hızlı solunum, kan basıncı düşüklüğü, ciltte solukluk ve susuzluk hissi olarak sıralanabilecektir. Böyle bir durumda kazazedeye; sırt üstü yatırılıp, bacakları zemin seviyesinden 30 cm yukarı kaldırılarak ve altı desteklenerek şok pozisyonu verilmesi gerekmektedir.

Bilinci kapalı bir kazazede ile karşılaşmanız durumunda; kişiyi sırt üstü yatırıp, ayaklarını yerden 30 cm yukarıya kaldırın ve destekleyin. Ayrıca, acil servisin(112) ulaşmasını beklerken sık sık solunum ve havayolu açıklığını da kontrol edin.

Kırıklar

Kırık şüphesi olan bölgeyi mümkün olduğunca hareket ettirmemeye çalışınız. Bölgeyi alt ve üst eklemleri de içine kapsayacak şekilde; tahta, sopa veya karton gibi cisimlerden destek olarak sarınız.

Kırıklar buldukları bölgede kas, damar ve sinirler üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Bu yüzden kırık şüphesi bulunan kazazedeler, durumları stabil hale getirilerek en yakın sağlık kuruluşuna ulaştırılmalıdır.

Kemik kırığı belirtileri şunlardır: harekete bağlı olarak artan ağrı, şekil bozukluğu ve hareket kaybıdır.

Kafatası yaralanması ve/veya omurga zedelenmesi bulunan kazazedelere ilk yardım müdahalesi ve bu kişilerin taşınması sırasında baş-boyun-gövde ekseninin bozulmamasına ekstra gayret gösterilmelidir.

Zehirlenmeler

Solunum yolu zehirlenmelerinde kişi temiz havaya çıkarılmalı veya bu mümkün olmuyorsa cam ve kapılar açılarak ortamın havalandırılması sağlanmalıdır.

Karbonmonoksit renksiz ve kokusuz bir gazdır. Karbonmonoksit zehirlenmesinin bazı belirtileri ise; bulantı, baş dönmesi, kusma, göğüs ağrısı ve yorgunluk hissidir. Karbonmonoksit zehirlenmesinden şüpheleniyorsanız, en kısa zamanda bir sağlık kuruluşuna başvurunuz.

Asit vb. maddelerin yutulması durumunda hasta asla kusturulmaya çalışılmamalıdır. Bilinç kaybı söz konusu ise koma pozisyonu verilir. Ayrıca hasta ile birlikte etken maddenin türü ve hastanın ne zaman bulunduğu gibi bilgiler de sağlık kuruluşlarına iletilmelidir.

Arı sokmalarında, iğne derinin üzerinden görülebiliyorsa çıkarılır ve buz kompresisi uygulanır. Benzer şekilde arı sokması ağız içinden

Yanıklar

Yanık durumunda ilk yardım: Yanık bölge yaklaşık 15 dakika süreyle soğuk su altında tutunuz ve su toplayan kısımları patlatmayınız. Ayrıca, bu bölgenin üzerini kapatarak, yaralıyı en yakın sağlık kuruluşuna ulaştırınız.

Asit vb. kimyasal maddeler nedeniyle yanık durumu söz konusu olduğunda, maddenin bir an önce deriyle teması kesilmelidir. Kimyasal madde hakkında kesin bilgi sahibi olmadan (su ile reaksiyona girebileceğini düşünerek) yanık bölgeyi su ile temas ettirmeyiniz.

Yaz aylarında sıcak çarpmasının önüne geçebilmek için; bol miktarda sıvı tüketmeye gayret gösteriniz. Ayrıca, dışarı çıkarken hafif ve açık renkli giysiler tercih edilmelidir. Kalp ve tansiyon hastaları, 65 yaş üzeri kişiler ve 5 yaş altı çocuklar, hamileler ve diyabet hastalarının daha hassas olduğu unutulmamalıdır.

Afetlere Karşı En Kalıcı Önlem: Sigorta!

Afetlere karşı önleminizi önceden alırsanız ve afet esnasında yapmanız gerekenleri bilerseniz, maddi kayıplarınızı en aza indirebilirsiniz, kendinizi ve sevdiklerinizi güvence altına alabilirsiniz

Zorunlu Deprem Sigortası (DASK)

Deprem, deprem sonucu yangın, infilak ve yer kayması nedenleri ile binanızda oluşan maddi zararlar, sigorta bedeliniz kadar nakit olarak size ödenir.

**DOĞAL AFETTEN ETKİLENEN
ÜYELERİMİZİN DAHA SONRA MALİ VE
HUKUKİ YÖNDEN
KARŞILAŞABİLECEKLERİ OLASI
ZORLUKLARIN ASGARİYE
İNDİRİLMESİ AMACIYLA YAPMASI
GEREKENLER**

İÇİNDEKİLER

1. Mücbir Sebep Hali	26
2.İspat Külfeti	27
3.Vergi Borçlarının Terkini	27
4.Ödeme Sürelerinin Belirlenmesi	27
5.DeFTER ve Belgeleri Tabii Afet Nedeniyle Zayı Olanlar	28
6.İşletme Aktifinde Kayıtlı Emtia ve Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetlerin Zayı Olmasının Hukuki Sonuçları	30
6.1. Vergi Usul Kanunu (VUK) Açısından	30
6.1.1. Zayı Olan Emtia.....	31
6.1.2. Zayı Olan Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetler.....	31
6.2. Gelir (GVK) ve Kurumlar (KVK) Vergisi Kanunları Açısından ..	31
6.3. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından	32
6.4. Sigorta Şirketlerinden Yapılacak Tazmin Tahsilâtları	32
6.4.1. Hasarlı Malların Sigorta Tazmini	32
6.4.2. Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetlerin Sigorta Tazmini	32

1. Mücbir Sebep Hali

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 13. maddesinde mücbir sebep halleri sayılmış olup, vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler, mücbir sebep hali olarak kabul edilmiştir.

VUK'nun 15. maddesinde ise mücbir sebeplerden herhangi birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar sürelerin işlemeyeceği, bu takdirde tarh zamanaşımının işlemeyen süreler kadar uzayacağı hüküm altına alınmıştır.

Mücbir sebep hallerinde, mücbir sebebin başladığı tarih ile ortadan kalktığı tarih arasında geçen süreler, süreden sayılmamakla beraber, belli bir bölge veya bölgenin bir kısmını etkileyen yangın, deprem, su basması gibi genel karakter taşıyan tabii afetlerde vergi ödevlerinin yerine getirilmesi bakımından mücbir sebep halinin başlangıç tarihi bilinmemekte ise de sona erdiği tarihin tespiti mükellefler yönünden güçlük arz etmektedir.

Bilindiği üzere, VUK'un 14. maddesinde kanunda açıkça yazılı olmayan hallerde sürenin idarece belirleneceği hükmüne bağlanmış, aynı kanunun 15. maddesinde Maliye Bakanlığı, mücbir sebep sayılan haller nedeniyle; bölge, il, ilçe, mahal veya afete maruz kalanlar itibarıyla mücbir sebep hali ilân etmeye ve bu sürede vergi ödevlerinden yerine getirilemeyecek olanları tespit etmeye yetkili kılınmış, bu yetkinin vergi türleri ve işyerleri itibarıyla; beyannamelerin toplulaştırılması, yeni beyanname verme süreleri belirlenmesi ve beyanname verme zorunluluğunun kaldırılması şeklinde de kullanılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Diğer taraftan bu hükmün uygulanması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından ispat veya tevsik edilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Düzenlemede malum olması ifadesi yer bulmuş olmasına karşılık, yapılan düzenleme ve açıklamalarda olayın hangi durumlarda malum olarak kabul edileceği açıklanmamıştır. Ancak, idare geçmiş dönemlerde yaşanan 17 Ağustos 1999 deprem felaketi ve 17 Aralık 2001 İzmir ilinde vukuu bulan sel felaketi sebebiyle özel düzenlemeler yapmıştır. Mücbir sebep olması sebebi ile mücbir sebep halinin ortadan kalktığı tarihin diğer bir ifade ile işlemeyen mücbir sebep süresinin idarece tespit edilmesi gerekliliğine karşılık, şu an için yapılmış özel bir düzenleme olmaması sebebiyle mükelleflerin ispat ve tevsik yü-

kümlüğü olduğu kanaatindeyiz.

2. İspat Külfeti

VUK'nun 15. maddesinde belirtilen mücbir sebebin ispat veya tevsik edilmesi işlemi Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İl Müdürlükleri, -kurulmuşsa- kriz masası, Hasar Tespit Komisyonu, İtfaiye Müdürlükleri veya ilgili diğer kurumlardan alınacak yazı ile yapılabilecektir.

3. Vergi Borçlarının Terkini

Bilindiği üzere Vergi Usul Kanunu'nun 115. maddesinde belirtilen tabii afetler yüzünden;

Varlıklarının en az üçte birini kaybeden mükelleflerin bu afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili bulunan vergi borçları ve vergi cezaları;

Mahsullerinin en az üçte birini kaybeden mükelleflerin afete maruz arazi için zararın tahakkuk ettiği hasat ve devşirme zamanına tesadüf eden yıla ait olarak tahakkuk ettirilen arazi vergisi borçları ve vergi cezaları;

Maliye Bakanlığı'nca zararlar orantılı olmak üzere kısmen veya tamamen terkin olunabilmektedir. İl-ilçe idare kurulları yaptırılacak tahkikat üzerine zarar derecesini ve ilgili bulunduğu gelir kaynağını tespit etmektedirler.

Tabii afetlere uğrayan mükelleflerin terkin işlemleri ile ilgili geniş açıklamalar 1 Sıra Numaralı VUK Genel Tebliği'nde yer almış bulunmaktadır. Söz konusu Genel Tebliğin 3 numaralı bölümünde belirtildiği üzere terkin kapsamına giren ve vergi borcu bulunan mükelleflerin müracaatta bulunmalarını temin bakımından mutad vasıtalarla gerekli duyurular yapılacak, afete maruz kaldığı vergi dairesince bilinen mükelleflere de müracaatları beklenmeksizin terkin beyannameleri tevdi edilerek beyanda bulunmaları sağlanacaktır.

Buna göre, afete uğrayan mükelleflerçe vergi dairelerinden temin edilecek terkin beyannamelerinin 1 numaralı tablosu doldurularak ilgili vergi dairesine müracaat edilecektir.

4. Ödeme Sürelerinin Belirlenmesi

Vergi Usul Kanununun 111. maddesinin 5. fıkrasında ödeme zamanları düzen-

lenmiş olup, mücbir sebeplerle gecikme hallerinde vade, uzayan sürenin bittiği gün olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan, 500'den fazla mükellefi olan vergi dairelerine para yatırmak bakımından mükelleflere, vadenin bitmesini takip eden tarihten başlayarak 15 gün içinde gün belli etmeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Ayrıca, mücbir sebep hali ilân edilen yerlerdeki mükelleflerin, bu Kanun kapsamında olup, ödeme süresi afet tarihinden sonraya rastlayan her türlü vergi, ceza ve gecikme faizleri ile bu Kanunun 15. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca verecekleri beyannamelere istinaden tahakkuk ettirilen vergilerin ödeme sürelerini, vadelerinin bitim tarihinden itibaren azamî bir yıl süreyle uzatmaya ve bu yetkiyi bölge, il, ilçe, mahal ve afetten zarar görenler ile afetten zarar görme derecesi veya vergi türleri itibarıyla farklı süreler tespit etmek suretiyle de kullanabilmeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

Dolayısıyla mükellefler bu hüküm kapsamında ödeme günü belirlenmesini de idareden talep edebileceklerdir.

5. Defter ve Belgeleri Tabii Afet Nedeniyle Zayi Olanlar

Tabii afet nedeniyle defter ve belgeleri zayi olan mükellefler öncelikle bu durumu mahkeme kararıyla belgelemeleri gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 68. maddesi uyarınca; defter tutmak mecburiyetinde bulunan kimse ve işletmeye devam eden haleflerinin, defterleri son kayıt tarihinden ve saklanması mecburi olan diğer hesap ve kağıtları tarihlerinden itibaren on yıl saklama mecburiyetleri bulunmaktadır.

VUK'na göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar;

- VUK 253. maddesi kapsamında tuttıkları defterlerle üçüncü kısımda yazılı vesikaları, ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye,

- VUK 256. maddesi kapsamında muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda buldukları bilgileri istenildiğinde ibraz ve inceleme için arz etmeye, zorunludur.

Aynı kanununun 30. maddesinin 3. bendine göre defter ve belgeler vergi incelemesine yetkili olanlara herhangi bir sebeple ibraz edilmezse, 4. bendine göre defter kayıtları ve bunlarla ilgili vesikalar vergi matrahının doğru ve ke-

sin olarak tespitine imkân vermeyecek derecede noksan, usulsüz ve karışık olması dolayısıyla ihticaca salih bulunmazsa vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespitinin mümkün olmadığı kabul edilir ve re'sen vergi tarihine gidilir.

Diğer taraftan VUK 373. maddesi kapsamında mücbir sebeplerden herhangi birinin vukua geldiği malum ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası kesilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Bir tacirin saklamakla mükellef olduğu defter ve kâğıtların; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet sebebiyle ve kanuni müddet içinde ziyaa uğraması durumunda, ziyain öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün içinde ticari işletmenin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine başvurarak durumu mahkeme kararıyla belgelemeleri gerekmektedir. Burada yer alan süre hak düşürücü süre olması sebebiyle özel bir önem arz etmektedir.

Bu şekilde defter ve belgeleri zayi olan mükelleflerin gelir ve kurumlar vergilerinin beyanları sırasında;

- Dönem başından mücbir sebep halinin sona ermesine tekabül eden kıst döneme ilişkin matrahları takdir komisyonlarınca belirlenecektir

- Mücbir sebep halinin sona erme süresinden dönem sonuna kadar olan kıst döneme ilişkin matrah, tasdik edilmiş olan yeni defterlere göre mükelleflerin kendilerince tespit edilecektir.

2010 yılında verilecek gelir ve kurumlar vergileri beyannamelerinde beyan edilecek matrah yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde tespit edilen matrihtan oluşacaktır.

Faaliyetlerine devam eden mükelleflerin en kısa sürede yeni defter tasdik ettirecekleri tabidir.

Diğer taraftan KDV Kanununun 34. maddesi gereğince mükelleflerin mal ve hizmet alışları sırasında ödedikleri Katma Değer Vergilerini belgelemeleri ve bu vesikaların kanuni defterlere kaydedilmesi şartı getirilmiş olup, emsal yargı kararlarında "mücbir sebepler"le olsa bile KDV'nin indirilebilmesinin ve gereğinde iadesinin kabulü için KDV'yi içeren belgelerin ibrazının zorunlu olduğu kabul görmüştür.

Dolayısıyla mal ve hizmet alış yapılan yerlerden alış belgeleri suretlerinin temin edilmesi ve indirilen KDV'nin doğruluğunun belgelerle ispat edilmesi gerekmektedir. Bu şartın yerine getirilmediği durumlarda mükelleflere vergi iadesi yapılmayacağı gibi, iade edilen KDV geri alınabilecek ve indirilmiş vergiler ikmalen tarh edilerek istenebilecektir. Ancak mükelleflere VUK 373. maddesi hükmü gereği ceza uygulanmaz iken gecikme faizi tahsil olunabilecektir.

6. İşletme Aktifinde Kayıtlı Emtia ve Amortisman Tabi İktisadi Kıymetlerin Zayi Olmasının Hukuki Sonuçları

6.1. Vergi Usul Kanunu (VUK) Açısından

Vergi Usul Kanunu'nun 278. maddesinde; yangın, deprem ve su basması gibi afetler yüzünden veyahut bozulmak, çürümek, kırılmak, çatlamak, paslanmak gibi haller neticesinde işletme içi veya dışındaki iktisadi kıymetlerinde önemli bir azalış vaki olan emtia ile maliyetlerinin hesaplanması mutad olmayan hurdalar ve döküntüler, üstüğü, deşe ve ıskartaların emsal bedeli ile değerlendirileceği belirtilmiş olup, madde hükmünce zayi olan mallara, vergi kanunları açısından kıymeti düşen mallarla ilgili hükümler uygulanacağından, söz konusu mallar için emsal bedelle ilgili olarak VUK'nun 267. maddesindeki "Takdir Esası" hükümlerinin tatbik edilmesi gerekmektedir.

Takdir esasına göre emsal bedeli, takdir komisyonunca belirlenir. Dolayısı ile değeri düşen malların emsal bedeli mükellefler tarafından takdir komisyonundan talep edilmesi gerekmektedir. Mükellefler, değeri düşen mallarının emsal bedelinin tespiti için ilgili oldukları vergi daireleri aracılığı ile ya da bağlı oldukları vergi dairesini ve hesap numarasını belirtmek suretiyle, defterdarlıklara başvurarak, takdir komisyonları aracılığı ile takdir yapılmasını istemelidirler.

Beyanname verme süresinin sonuna kadar takdir komisyonu kararının alınmaması durumunda değeri düşen malların emsal bedel ile değerlendirilmesi mümkün değildir. Ancak hesap dönemi sonuna kadar takdir komisyonuna emsal bedelin takdiri için başvurulması fakat beyanname verme süresinin sonuna kadar takdir komisyonu kararının alınmaması durumunda, ihtirazi kayıtla beyanname verilmesi ve takdir komisyonu kararına göre daha sonra malların değerinde meydana gelen düşmeye isabet eden vergi tutarının geri alınması mümkündür.

6.1.2. Zayı Olan Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetler

Anılan Kanun'un 317. maddesinde, yangın, deprem, su basması gibi doğal afetler neticesinde değerini tamamen veya kısmen kaybeden amortismanına tabi iktisadi kıymetler için mükelleflerin müracaatları üzerine ve ilgili bakanlıkların da mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığı'nca her işletme için işin mahiyetine göre ayrı ayrı belli edilen "fevkalade ekonomik ve teknik amortisman nispetleri"nin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Ancak Maliye Bakanlığı sigortalı sabit kıymetler için fevkalade amortisman uygulanmasının mümkün olmadığı görüşündedir.

Söz konusu düzenleme ve Maliye Bakanlığının yaklaşımı çerçevesinde, doğal afetler nedeniyle sigortalı olmayan amortismanına tabi iktisadi kıymetleri zarar gören mükelleflerin vergi dairesine fevkalade amortisman oranı belirlenmesi talebi ile başvurması gerekmektedir.

6.2. Gelir (GVK) ve Kurumlar (KVK) Vergisi Kanunları Açısından

İşletme aktifinde kayıtlı emtia ve amortismanına tabi iktisadi kıymetlerde kısmen veya tamamen meydana gelen değer kaybının zarar yahut gider olarak kayıtlara intikal ettirilebilmesi için, oluşan değer kaybının normal ticari faaliyet içinde ya da doğal afetler nedeniyle meydana gelmesi tevsik ve ispat olunması gerekmektedir. Aksi takdirde oluşan gider ve zararların vergi matrahının tespitinde indirim kalemi olarak kabul edilmesi mümkün bulunmamaktadır.

6.3. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından

Genel prensip olarak; nihai tüketiciye teslim aşamasına ulaşmadan zayı olan emtia ve değerlerini tamamen kaybeden amortismanına tabi iktisadi kıymetler için yüklenen KDV'nin indirimi mümkün olmadığı gibi, hesaplanan KDV olarak ilgili dönem beyannamesinde de düzeltme yapılması gerekmektedir.

Ancak, KDVK'nun 30. maddesi c bendinde özel bir düzenleme yapılarak; deprem, sel felaketi ve Maliye Bakanlığının yangın sebebiyle mücbir sebep ilân ettiği yerlerdeki yangın sonucu zayı olan mallara ait katma değer vergisinin mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısı ile mücbir sebep hali tevsik ve ispat olunursa KDV ile ilgili yapılacak bir düzeltme bulunmamaktadır.

Bu hallerin dışında zayı olan mallara ait yüklenilen KDV'nin ise hesaplanan KDV'den indirimi mümkün bulunmamaktadır.

6.4. Sigorta Şirketlerinden Yapılacak Tazmin Tahsilâtları

6.4.1. Hasarlı Malların Sigorta Tazmini

VUK'nun 330. maddesi çerçevesinde, emtialarda vukua gelen zayıat dolayısıyla alınan sigorta tazminatları bunların değerlerinden fazla olursa bu fazlalığın kara alınacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla elde edilen tazminat bedellerinin gelir olarak kayıtlara intikal ettirilmesi gerekmektedir.

6.4.2. Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetlerin Sigorta Tazmini

VUK'nun 329. maddesinde amortismanına tabi malların sigorta tazmini hususu düzenlenmiş olup, söz konusu madde hükmü çerçevesinde Yangın, deprem, sel, su basması gibi afetler yüzünden tamamen veya kısmen ziyaa uğrayan amortismanına tabi iktisadi kıymetler için alınan sigorta tazminatı bunların değerinden (net defter değerinden) fazla olduğu takdirde fark gelir olarak kayıtlara alınabileceği gibi, ziyaa uğrayan malların yenilenmesi işin mahiyetine göre zaruri bulunur veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmiş ve teşebbüse geçilmiş olursa, bu takdirde tazminat fazlası yenileme giderlerini karşılamak üzere, pasifte geçici bir hesapta azami üç yıl süre ile tutulabilecektir.

Bu süre içinde kullanılmamış olan tazminat farkları kara ilave edilecektir. Yukarıdaki esaslar dahilinde yeni değerlerin iktisabında kullanılan tazminat fazlası, yeni değerler üzerinden bu Kanun hükümlerine göre ayrılacak amortismanlara mahsup edilir. Bu mahsup tamamlandıktan sonra itfa edilmemiş olarak kalan değerlerin amortismanına devam olunur.

Kaynak:
WWW.VERGİPORTALI.COM
AFET BİLİNCİ VE
ÖNLEMLER EL KİTABI
(AKUT-AKSİGORTA)
DASK